
ETAP I

18.12.2020

Zadania teoretyczne (II)

CZAS ROZWIĄZYWANIA: 12:30 – 14:30

ZADANIE 3

Ocena trwałości związku chemicznego jako problem termodynamiczno-kinetyczny

Jednym z kryteriów oceny stabilności związku chemicznego jest określenie znaku i wartości standardowej molowej entalpii swobodnej jego tworzenia

$$\Delta_f G^\ominus = \Delta_f H^\ominus - T\Delta_f S^\ominus$$

gdzie $\Delta_f H^\ominus$ i $\Delta_f S^\ominus$ to odpowiednio standardowa molowa entalpia i entropia tworzenia związku w temperaturze T . Związek chemiczny jest tym trwalszy termodynamicznie, im wartość standardowej molowej entalpii swobodnej jego tworzenia jest bardziej ujemna. Entalpia tworzenia NaH z pierwiastków jest trudna do wyznaczenia w sposób bezpośredni, dlatego, aby określić jego trwałość, przeprowadzono serię eksperymentów:

- I. stały sól przeprowadzono w postaci pary,
- II. parę sodu zjonizowano otrzymując jony Na^+ ,
- III. z gazowego wodoru utworzono jony wodorkowe,
- IV. z jonów Na^+ i H^- utworzono kryształ wodoru sodu.

Dla każdego eksperymentu określono efekt energetyczny przebiegającego procesu. Analogiczne eksperymenty przeprowadzono dla neonku cezu i azydku sodu. Uzyskane wyniki przedstawione są w Tabeli 1.

Tabela 1. Wartości standardowych entalpii otrzymane w eksperymentach I, II, III i IV dla CsNe, NaH i NaN_3 . Wyniki podano w kJ na 1 mol substratu, $T = 298 \text{ K}$, $p = 1 \text{ bar}$ ($1 \text{ bar} = 10^5 \text{ Pa}$)

badany układ eksperyment	CsNe	NaH	NaN_3
I	78	108	
II	376	496	
III	110	290	95
IV	-483	-802	-725

Polecenia:

- a. (6 m.) Zapisz równania procesów zachodzących w serii eksperymentów I, II, III i IV dla NaH oraz NaN_3 . Uwzględnij stany skupienia reagentów.
- b. (4 m.) Zapisz równania procesów zachodzących w serii eksperymentów I, II, III i IV dla CsNe. Uwzględnij stany skupienia reagentów.
- c. (9 m.) Korzystając z danych z Tabeli 1 oblicz standardowe entalpie tworzenia 1 mola stałego CsNe, NaH i NaN_3 . Wynik podaj w kilodżulach z dokładnością do 1 kJ.

Tabela 2. Wartości standardowych entropii tworzenia CsNe, NaH i NaN_3 .

$$T = 298 \text{ K}, p = 1 \text{ bar}$$

związek chemiczny	$\Delta_f S^\ominus / (\text{J}\cdot\text{K}^{-1}\cdot\text{mol}^{-1})$
CsNe	-135
NaH	-76
NaN_3	-263

- d. (6 m.) Korzystając z danych z Tabeli 2, oblicz standardową entalpię swobodną tworzenia 1 mola stałego CsNe, NaH i NaN_3 z pierwiastków w temperaturze $T = 298 \text{ K}$. Wynik podaj w kilodżulach z dokładności do 1 kJ.
- e. (5 m.) Na podstawie wyników uzyskanych w podpunkcie d. oceń względną trwałość termodynamiczną neonku cezu, wodoru sodu i azydku sodu. Następnie, porównując wyniki dla NaH i NaN_3 wyjaśnij, czy na podstawie znaku $\Delta_f G^\ominus$ można jednoznacznie ocenić, czy dana substancja będzie trwała w danych warunkach. Odpowiedź uzasadnij.

ZADANIE 4

Izomeria i sześcioczłonowe związki organiczne

Struktury cykliczne, a w szczególności pierścienie sześcioczłonowe występują powszechnie w wielu związkach organicznych. Są wśród nich pochodne cykloheksanu, benzenu oraz wiele związków heterocyklicznych.

I. Węglowodory **A**, **B**, **C** i **D** zawierają pierścień sześcioczłonowy a ich masa molowa wynosi $106 \text{ g}\cdot\text{mol}^{-1}$. Wszystkie cząsteczki są achiralne i tylko **D** reaguje z HBr. Natomiast związki **A**, **B** i **C** reagują z mieszaniną stężonych kwasów azotowego i siarkowego. W przypadku nitrowania **A** powstaje tylko jeden produkt zawierający $9,27\%_{\text{mas}}$ azotu, z **B** tworzą się dwa związki z taką samą zawartością azotu, natomiast dla **C** możliwe są trzy izomery, ale jeden powstaje w niewielkich ilościach.

Wyczerpująca redukcja związków **A**, **B**, **C** i **D** wodorem na katalizatorze platynowym (PtO_2) prowadzi do produktów zawierających 85,71%_{mas} węgla, przy czym w przypadku uwodornienia **C** i **D** powstaje ten sam produkt **E**, którego cząsteczki są achiralne. Spośród wymienionych związków najłatwiej zdeprotonować **D**, jednak wymaga to użycia mocnej zasady (np. amidku sodu). Dodanie jodku metylu do tak wygenerowanego odczynnika prowadzi do produktu **F** o masie molowej $120 \text{ g}\cdot\text{mol}^{-1}$.

II. Związki **G**, **H**, **I** i **J** to węglowodory pochodne cykloheksanu o masie molowej $110 \text{ g}\cdot\text{mol}^{-1}$, które zawierają jedną grupę metylową (CH_3) i tylko związek **J** jest chiralny. Wszystkie reagują z bromem (Br_2) ale tylko z **G** powstają achiralne produkty **K**. W wyniku ozonolizy tych węglowodorów, produkty o takiej samej masie molowej uzyskano z **G** i **J**, natomiast produkt o najwyższej masie molowej **L**, wynoszącej $142 \text{ g}\cdot\text{mol}^{-1}$, powstał z **I**. Wiadomo również że uwodornienie związku **J** daje ten sam produkt/produkty, który uzyskano w wyniku redukcji (H_2 , PtO_2) węglowodoru **B**.

III. Związek **M** jest pochodną cykloheksanu o masie molowej $98 \text{ g}\cdot\text{mol}^{-1}$. Analiza elementarna wykazała że zawiera 73,47%_{mas} węgla, a jedyne produkty spalania są CO_2 i H_2O . Związek **M** reaguje z OsO_4 (reakcja *syn*-dihydroksylacji) w wyniku czego powstaje mieszanina dwóch diastereoizomerów **N** i **O** o masie molowej $132 \text{ g}\cdot\text{mol}^{-1}$, z których tylko **N** jest chiralny.

Informacje pomocnicze: W wyniku ozonolizy but-2-enu w typowych warunkach (np. reakcja zakończona dodatkiem cynku lub siarczku dimetylu) powstaje aldehyd octowy. Natomiast w reakcji (*E*)-but-2-enu z OsO_4 powstaje wyłącznie chiralny (racemiczny) produkt o masie molowej $90 \text{ g}\cdot\text{mol}^{-1}$ zawierający dwie grupy hydroksylowe.

Polecenia:

- a.** (10 m.) Narysuj wzory strukturalne związków **A** – **F**.
- b.** (11 m.) Narysuj wzory strukturalne związków **G** – **L**. W przypadku **K** podaj wszystkie możliwe izomery.
- c.** (7 m.) Podaj wzór sumaryczny związku **M** oraz narysuj odpowiadające mu wszystkie możliwe wzory strukturalne zawierające sześcioczłonowy pierścień zbudowany z atomów węgla (bez uwzględniania stereoizomerów oraz niezależnie od tego czy reagują z OsO_4).
- d.** (5 m.) Narysuj wzory strukturalne związków **M**, **N** i **O** uwzględniając również wszystkie możliwe enancjomery.

W obliczeniach przyjmij przybliżone wartości mas molowych ($\text{g}\cdot\text{mol}^{-1}$): C: 12,0, H: 1,0, O: 16,0.